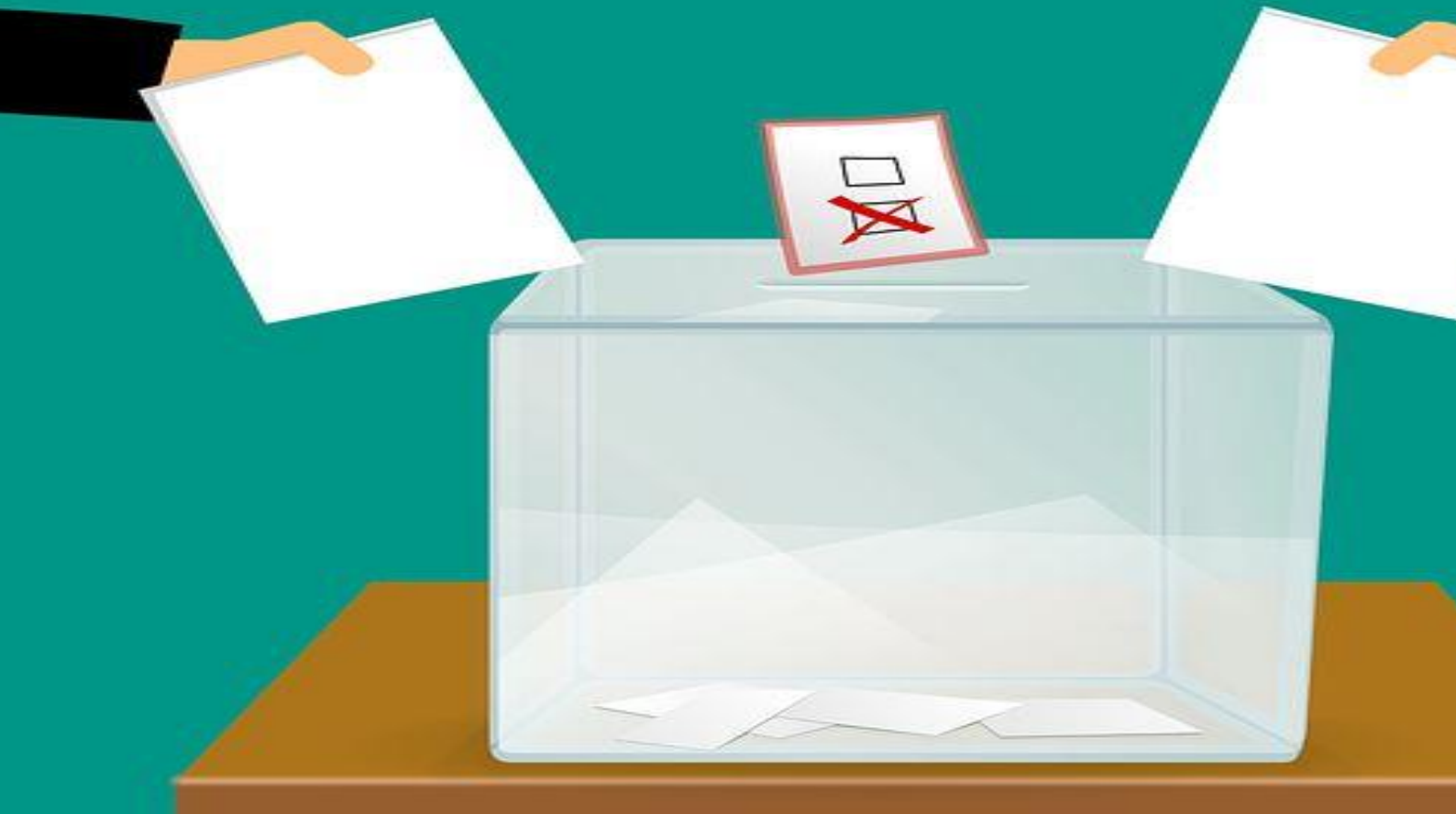

Ochrona danych osobowych w kampanii wyborczej

Urząd
Ochrony
Danych
Osobowych

Poradnik RODO

sierpień 2018

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Akty prawa regulujące przebieg wyborów	8
Podstawowe pojęcia i zasady ochrony danych osobowych	9
3.1 Pojęcie danych osobowych	9
3.2 Przetwarzanie danych osobowych	11
3.3 Administrator	12
3.4 Podstawowe zasady ochrony danych osobowych	14
3.5 Obowiązki administratora	15
3.6 Podstawy prawne przetwarzania danych osobowych	15
3.7 Przechowywanie danych	19
3.8 Obowiązek informacyjny	20
3.9 Bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych	23
3.10 Obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych	24
3.11 Zgłaszanie naruszeń ochrony danych	25
3.12 Wyznaczenie inspektora ochrony danych	26
4. Zasady przetwarzania danych osobowych w celach marketingu wyborczego	29
5. Prawa wyborców i innych osób, których dane są przetwarzane	32
6. Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania	36
6.1 Kto jest odpowiedzialny za przetwarzanie danych osobowych znajdujących się na listach poparcia kandydatów w trakcie kampanii wyborczej?	36
6.2 Czy komitet wyborczy może przysyłać komunikaty marketingowe w sposób automatyczny bez wcześniejszej zgody adresatów?	37
6.3 Czy można odmówić podania informacji zawierających dane służbowe (adres poczty elektronicznej, numer telefonu) funkcjonariusza publicznego sprawującego urząd z wyboru i kandydującego w wyborach?	37
6.4 Czy burmistrz w trakcie kampanii wyborczej może wykorzystać do celów związanych z własną kampanią wyborczą dane osobowe mieszkańców znajdujące się w zbiorze danych osobowych urzędu gminy?	38
6.5 Jakie są podstawy prawne przetwarzania danych osobowych w spisach wyborców?	38
6.6. Czy wyborca ma prawo odmówić okazania dokumentu tożsamości komisji wyborczej?	39
6.7 Czy dane innych osób zawarte w spisie wyborców mogą być widoczne dla wyborców, którzy swoim podpisem potwierdzają odbiór kart do głosowania?	39

6.8 Czy wyborca może w każdej sytuacji zażądać usunięcia swoich danych, które są przetwarzane na podstawie przepisów prawa dla potrzeb przeprowadzenia wyborów ?	40
6.9 Czy dane kandydatów w wyborach mogą być przetwarzane bez ich zgody i na jak długo ?	41
6.10 Czy zgoda wyborcy jest konieczna dla przetwarzania jego danych osobowych i dalszego przetwarzania w spisie wyborców?	41
6.11 Czy kandydatowi w wyborach przysługują szczególna ochrona przed nieprawdziwymi informacjami?	42
6.12 Czy osobie, wobec której w trakcie kampanii wyborczej zostały naruszone przepisy RODO przysługują jakieś roszczenia?	42
6.13 Czy komitety wyborcze muszą informować osoby, których dane dotyczą, o naruszeniach ochrony danych osobowych?	43
6.14 Czy osoba, która dokonuje wpłaty na komitet wyborczy w celu poparcia kandydata może zastrzec, aby jej dane nie były ujawniane?	44
6.15 Czy mężowie zaufania mogą rejestrować przebieg wyborów ?	44
6.16 W jaki sposób obywatel można poprawić dane zawarte w rejestrze wyborców?	45
6.17 Czy Poseł może przekazać dane osobowe pozyskane w ramach wykonywania przez siebie obowiązków poselskich do wykorzystywania komitetowi	46
6.18 Czy komitety wyborcze mogą w ramach prowadzonej przez siebie agitacji wyborczej przetwarzać dane osobowe pozyskane z innych źródeł niż wskazane bezpośrednio w przepisach Kodeksu Wyborczego.	46

1. Wprowadzenie

Wybory powszechne są niezbędnym warunkiem właściwego funkcjonowania współczesnych demokracji, dając obywatelom możliwość udziału w życiu publicznym i wpływu na kształt polityki państwa na jego różnych szczeblach.

Zgłaszanie kandydatów w wyborach oraz prowadzenie na ich rzecz kampanii wyborczej należy do komitetów wyborczych, które w zależności od rodzaju wyborów mogą być tworzone przez różne podmioty (partie polityczne lub ich koalicje, wyborców, czy stowarzyszenia i organizacje społeczne). Wśród tych podmiotów największą rolę odgrywają partie polityczne, czyli organizacje mające na celu wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej i to nie tylko w okresie kampanii wyborczej. Podkreślenia wymaga, że w państwach demokratycznych jedną z podstawowych wartości konstytucyjnych jest wolność tworzenia partii politycznych. Cele i zasady działania partii politycznych nie mogą naruszać Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹, a także przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych².

W systemie demokratycznym władza jest zdobywana dzięki wygranim wyborom. Dlatego nie dziwi, że zabiegi zmierzające do pozyskania poparcia wyborców w okresie kampanii wyborczej podlegają szczególnej intensyfikacji. Te działania często wiążą się z wykorzystywaniem danych osobowych i podlegają rygorom określonym przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)³, zwanego dalej: RODO, które w Polsce jest stosowane od 25 maja 2018 r., a także ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych⁴, zwanej dalej: ustawą o ochronie danych osobowych. Należy bowiem pamiętać, że komitety wyborcze oraz inne podmioty zaangażowane w kampanię wyborczą muszą przestrzegać nie tylko przepisów bezpośrednio regulujących jej przebieg, ale również przepisów o ochronie danych osobowych. Ma to tym większe znaczenie, że przepisy regulujące przebieg wyborów w ograniczonym zakresie odnoszą się do kwestii związanych z ochroną danych osobowych.

¹ Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

² Dz. U. z 2018 r., poz. 580 z późn. zm.

³ Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz.1000

W demokratycznym państwie prawnym, osoby sprawujące funkcje publiczne, w szczególności pochodzące z wyboru bądź kandydujące na te stanowiska, powinny zwracać szczególną uwagę na to, aby ich działania nie naruszały przepisów obowiązującego prawa.

Biorąc pod uwagę liczne sygnały dotyczące nieprawidłowości związanych z przetwarzaniem danych osobowych w trakcie dotychczasowych kampanii wyborczych, a także wejście w życie nowych przepisów o ochronie danych osobowych niniejszy poradnik ma pomóc w zapobieganiu występowania tych nieprawidłowości. Ważną funkcją poradnika ma być również przybliżenie obywatelom ich praw w zakresie ochrony danych osobowych zwłaszcza, że przepisy RODO zmieniły rozwiązania prawne dotyczące tego zagadnienia. Nad przestrzeganiem prawa obywateli do ochrony ich danych osobowych także w kontekście wyborów czuwa niezależny organ – Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (dawniej: Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych) [dalej też: Prezes Urzędu]. Zadania Prezesa Urzędu zostały określone w art. 57 RODO oraz przepisach ustawy o ochronie danych osobowych.

Całe wprowadzenie jest zdublowane też na stronie 3 materiału więc jest w dwóch miejscach.

2. Akty prawa regulujące przebieg wyborów

Problematyka przeprowadzania wyborów przez wiele lat określona była w licznych szczególnych aktach prawnych. W dniu 1 sierpnia 2011 r. weszła w życie ustawa - Kodeks wyborczy⁵, która reguluje tryb zgłaszania kandydatów oraz przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego, a także do organów stanowiących jednostki samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Kodeks wyborczy został w 2018 r. trzykrotnie znowelizowany także w celu dostosowania jego postanowień do przepisów RODO. Dodatkowo istnieje wiele aktów wykonawczych do ww. ustawy regulujących sposób prowadzenia wykorzystywanych w wyborach rejestrów publicznych.⁶

W Kodeksie wyborczym o wiele łatwiej jest wskazać zakazy odnoszące się do przebiegu kampanii wyborczej niż określić nakazy jej dotyczące, w szczególności w obszarze przetwarzania danych osobowych. W konsekwencji, w razie braku w tym zakresie szczególnych przepisów należy stosować przepisy RODO.

⁵ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754 z późn. zm.).

⁶ Przykładowo: rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie spisu wyborców (Dz.U. z 2015 r. poz. 5) ; **rozporządzenie** Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie rejestru wyborców oraz trybu przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych zawartych w tym rejestrze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1316 z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie spisu wyborców przebywających za granicą (Dz. U. poz. 1130); rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich (Dz.U. poz.829).

Podstawowe pojęcia i zasady ochrony danych osobowych

Właściwy przebieg procesu wyborczego wiąże się z koniecznością wykorzystywania informacji o różnych osobach. Oznacza to, że zarówno administracja wyborcza, jak i komitety wyborcze są zobowiązane do stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO).

3.1 Pojęcie danych osobowych

Na wstępie należy wyjaśnić samo pojęcie **danych osobowych**. Według RODO, dane osobowe oznaczają informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Osoba taka to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, np. na podstawie: imienia i nazwiska, cech fizycznych albo genetycznych, a także szeregu innych właściwości. Do danych osobowych zalicza się również informacje dotyczące osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

„Dane osobowe” oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („**osobie, której dane dotyczą**”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

RODO stosuje się do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowany oraz w przypadku przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany, np. w formie tradycyjnej - papierowej, jeżeli dane stanowią lub mogą stanowić część zbioru.

Dane osobowe dzielą się na trzy kategorie:

- a) **dane tzw. zwykłe**, takie jak imię, nazwisko, adres zamieszkania, data i miejsce urodzenia, numer telefonu, wykonywany zawód, wizerunek, adres e-mail itp.,
- b) szczególne kategorie danych osobowych (uprzednio zwane **danymi wrażliwymi**), wymienione w art. 9 RODO ujawniające:
 - pochodzenie rasowe lub etniczne,
 - poglądy polityczne,

- przekonania religijne lub światopoglądowe,
 - przynależność do związków zawodowych,
 - dane genetyczne,
 - dane biometryczne w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej,
 - dane dotyczące zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby,
- c) dane dotyczące wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiązanych środków bezpieczeństwa wymienione w art. 10 rozporządzenia (uprzednio również zaliczane do **danych wrażliwych**).

W czasie wyborów dochodzi do przetwarzania zarówno zwykłych, jak i szczególnych kategorii danych osobowych.

Przykład 1:

Zgodnie z art. 18 Kodeksu wyborczego, w części A rejestru obejmującego polskich obywateli wymienia się nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania wyborcy a w części B rejestru obejmującego obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej wymienia się nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz adres zamieszkania wyborcy.

Przykład 2:

Procedura uzyskiwania zgody kandydata w wyborach na prezydenta przez komitety wyborcze przewiduje, w myśl art. 297 § 4 Kodeksu wyborczego, iż zgoda kandydata powinna zawierać imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia oraz obywatelstwo kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej (co ujawnia poglądy polityczne kandydata). Zgoda powinna ponadto zawierać numer ewidencyjny PESEL kandydata oraz informację o udokumentowanym wykształceniu, wykonywanym zawodzie i miejscu (zakładzie) pracy, a także o adresie zamieszkania kandydata. Z kolei sami obywatele wspierający kandydata na prezydenta, na podstawie art. 296 i 297 § 6 Kodeksu wyborczego, oświadczają na piśmie o utworzeniu komitetu wyborczego, podając swoje imiona i nazwiska, adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL.

Poparcie w wyborach konkretnego kandydata poprzez złożenie podpisu na liście poparcia może ujawniać poglądy polityczne, a w niektórych sytuacjach także światopoglądowe obywatela. Pomimo tego, że możliwe jest składanie podpisu pod kilkoma listami poparcia, czy dokonanie wpłat na rzecz kilku komitetów wyborczych, w zdecydowanej większości przypadków obywatele popierają osobę lub partię, której pro-

gram odzwierciedla ich przekonania, a co za tym idzie zarówno listy poparcia, jak i wpłaty na komitety wyborcze mogą zawierać szczególne kategorie danych osobowych określone w art. 9 RODO. Taki charakter może mieć nawet zawierająca dane osobowe lista wolontariuszy wspierających konkretny komitet wyborczy.

W pewnych sytuacjach realizacji uprawnień do głosowania wyborców niepełnosprawnych towarzyszyć będzie przetwarzanie ich danych o stanie zdrowia, np. zgłaszając zamiar głosowania korespondencyjnego lub głosowania przez pełnomocnika. W takiej sytuacji wyborca niepełnosprawny, na podstawie art. 53 b. i 56 Kodeksu wyborczego, dołącza kopię aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności.

W trakcie wyborów wielokrotnie są też przetwarzane dane osobowe dotyczące wyroków skazujących i czynów zabronionych. Przykładem jest wskazana w art. 298 § 2 Kodeksu wyborczego procedura występowania Państwowej Komisji Wyborczej do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydacie, procedura sprawdzania niekaralności posłów wskazana w art. 248 Kodeksu wyborczego, czy też procedura kształtowania wykazu osób, w którym, zgodnie z art. 29 § 4 ww. ustawy nie umieszcza się osób pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

3.2 Przetwarzanie danych osobowych

Przetwarzanie oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie⁷. W trakcie wyborów dochodzi do wielorakich procesów przetwarzania danych osobowych, m.in. gdy komitety wyborcze zbierają podpisy pod listami poparcia kandydatów, przy przekazywaniu przez wójtów danych obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium UE, wpisywaniu obywatela do spisu wyborców czy wskutek prowadzenia rejestracji listy kandydatów przez komisje wyborcze, także w trakcie przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów, pozyskiwania przez komitety wyborcze danych osobowych do celów agitacji wyborczej, itp. Przetwarzaniem danych będzie również rozpatrzenie przez właściwy organ gminy pisemnego wniosku o dopisanie do spisu wyborców lub wniosku o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów. Przetworzeniem danych będzie także sporządzenie a następnie przekazanie przez takie jednostki jak: zakład leczniczy, zakład karny, dom pomocy społecznej, uczelnie czy też konsula do gminy wykazu osób, które będą w nich przebywać. Innym przykładem przetwarzania będzie rozpatrzenie reklamacji na nieprawidłowości w rejestrze i spisie wyborców prowadzonym przez gminę oraz spisie wyborców prowadzonym przez konsula oraz kapitana statku.

⁷ Art. 4 pkt. 2 RODO.

3.3

3.3 Administrator

Kolejnym ważnym pojęciem, które należy zdefiniować jest pojęcie **administratora**, gdyż to przede wszystkim na niego nakłada się obowiązki związane z ochroną danych osobowych. W świetle RODO może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, organ publiczny, jednostka organizacyjna i inne podmioty, które **decydują o celach i sposobach przetwarzania danych**. Należy pamiętać, że jeżeli co najmniej dwóch administratorów wspólnie ustala cele i sposoby przetwarzania, są oni współadministratorami⁸.

Często o tym, kto jest administratorem, decydują przepisy sektorowe np. Kodeks wyborczy.

Ważne!

Administratorem danych jest ten, kto decyduje o celach i sposobach przetwarzania danych.

W trakcie kampanii wyborczej dane przetwarzają różni administratorzy na różnych jej etapach. Obowiązki poszczególnych administratorów danych osobowych zależą również od typu kampanii wyborczej. Kodeks Wyborczy odmiennie regulują prowadzenie kampanii w:

- wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej;
- wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw) oraz w wyborach wójta (także burmistrza i prezydenta miasta).

W zależności od typu wyborów inne są przepisy dotyczące funkcjonowania komitetów wyborczych oraz komisji wyborczych.

Wśród wskazanych w Kodeksie wyborczym podmiotów przetwarzających dane osobowe - w zależności od funkcji jakie pełnią w kampanii wyborczej - możemy wyróżnić administratorów, którzy odpowiadają za przetwarzanie danych w ramach przyznanych im ustawowo kompetencji w postaci:

- stałych organów wyborczych: Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych; przy czym każdy z tych organów administruje danymi osobowymi w innym zakresie i celu określonym ściśle w przepisach odrębnych, np. PKW będzie administratorem danych osób, wobec których wydano prawomocne

⁸ Art. 26 RODO.

orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności,⁹ zaś komisarz wyborczy administratorem danych osób wnoszących skargi na działalność terytorialnych komisji wyborczych¹⁰;

- Krajowego Biura Wyborczego¹¹ - w zakresie obsługi organizacyjno-administracyjnej oraz finansowej i technicznej organów wyborczych powołanych w związku z zarządzonymi wyborami - okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze (wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze) oraz obwodowe komisje wyborcze;
- wójt (burmistrza, prezydenta), starosty, marszałka województwa¹² – w zakresie obsługi i techniczno-materialnych warunków pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonywania zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów gminy, powiatu lub województwa
- komitetów wyborczych¹³ - komitety wyborcze mogą być tworzone w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców. W wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej wyłącznie przez wyborców a w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz przez wyborców;
- wójt, burmistrza i prezydenta miasta¹⁴ – w związku z prowadzeniem spisu i prowadzeniem rejestru wyborców¹⁵ dane osobowe przetwarzane są również przez gminy¹⁶. Organy te , rozpatrują również reklamacje obywateli na nieprawidłowości w rejestrach i spisach wyborczych i w tym zakresie wydają decyzje, a także przekazują dane obywateli państw UE niebędących obywatelami polskimi za pośrednictwem wojewody ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji;

Dane osobowe w zakresie spisu wyborców przetwarzane są także przez - konsula¹⁷, kapitanów statków morskich¹⁸ znajdujących się w podróży. W przypadku podmiotu leczniczego, domu pomocy społecznej, zakładu karnego, aresztu śledczego, a także domu studenckiego oraz zespołu domów studenckich, w których utworzono obwód głosowania - przetwarzają oni dane osobowe w zakresie sporządzania wykazu osób, które

⁹ Na podstawie art. 160 § 1 pkt 2a Kodeksu wyborczego

¹⁰ Na podstawie 167 § 1 pkt 4 Kodeksu wyborczego

¹¹ Na podstawie art. 187 i nast. Kodeksu wyborczego

¹² Art. 156§1 Kodeksu wyborczego

¹³ Na podstawie art. 84 Kodeksu wyborczego

¹⁴ Zob. Art. 25 Kodeksu wyborczego

¹⁵ Zob. Art. 25 Kodeksu wyborczego

¹⁶ Zob. Art. 26 § 10 Kodeksu wyborczego

¹⁷ Zob. Art. 35 § 1 Kodeksu wyborczego oraz rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie spisu wyborców przebywających za granicą (Dz. U. poz. 1130).

¹⁸ Zob. Art. 34 § 1 Kodeksu wyborczego oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich (Dz.U. poz. 829).

będą przebywać w zakładach w dniu wyborów - przekazywanego do gminy i w tym zakresie także będą administratorem reprezentowanym przez kierownika/dyrektora¹⁹.

Obowiązki administratorów uczestniczących w procesie wyborczym na podstawie przepisów kodeksu wyborczego są związane z zadaniami i uprawnieniami, które na nich nakłada Kodeks wyborczy. Co do zasady możemy wyróżnić w tym zakresie dwie grupy administratorów:

- podmioty publiczne, których cele wiążą się z organizacją procesu wyborczego, zapewnieniem bezpieczeństwa wyborów i ich sprawnego przeprowadzenia, i które w tym celu przetwarzają dane osobowe. Zadania tych organów publicznych co do zasady są ściśle uregulowane w przepisach Kodeksu wyborczego.
- komitety wyborcze, które na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego przetwarzają dane osobowe, np. zgłaszają kandydatów w wyborach, zbierają podpisy pod listami poparcia, pozyskują wpłaty środków finansowych na kampanię i prowadzą agitację wyborczą. Uprawnienia komitetów wyborczych zostały wskazane w Kodeksie wyborczym, jednakże w ramach agitacji wyborczej wiele czynności związanych z przetwarzaniem danych osobowych nieuregulowanych bezpośrednio w przepisach Kodeksu wyborczego będzie podlegała bezpośrednio przepisom RODO.

3.4

Podstawowe zasady ochrony danych osobowych

RODO wprowadza obowiązek przestrzegania następujących zasad ochrony danych osobowych, zgodnie z którymi dane osobowe muszą być:

- a) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą (**zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość**);
- b) zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami (**ograniczenie celu**);
- c) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane (**minimalizacja danych**);
- d) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane, a dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, muszą być niezwłocznie usunięte lub sprostowane (**prawidłowość**);
- e) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane (**ograniczenie przechowywania**);
- f) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych (**integralność i poufność**).

Jednocześnie administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie powyższych zasad i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie (**rozliczalność**). Ta zasada kładzie nacisk na praktyczne aspekty wdrożenia RODO

¹⁹ Zob. art. 29 Kodeksu wyborczego

w każdej jednostce poprzez wprowadzenie w praktyce odpowiednich procedur i innych działań zapewniających przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych.

Niezależnie od środków wynikających bezpośrednio z przepisów Kodeksu wyborczego, administrator powinien rozważyć wdrożenie działań pomagających stosować zasadę rozliczalności, np. poprzez szkolenia dla pracowników komitetów wyborczych w zakresie ochrony danych osobowych.

W kontekście zasady rozliczalności można wskazać przykładowo motyw 42 RODO, zgodnie z którym, jeśli przetwarzanie odbywa się na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, administrator powinien być w stanie wykazać, że osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na operację przetwarzania. W szczególności, w przypadku oświadczenia składanego w innej sprawie, powinny istnieć gwarancje, że osoba, której dane dotyczą, jest świadoma wyrażenia zgody oraz jej zakresu.

3.5 Obowiązki administratora

Administrator jest do przestrzegania zasad ochrony danych osobowych, w tym m.in. do:

- spełnienia względem osób, których dane dotyczą, obowiązku informacyjnego, o którym mowa w art. 13 i 14 RODO,
- zabezpieczenia danych osobowych przez zastosowanie odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, tak aby dane te nie były udostępniane osobom nieupoważnionym oraz aby dane te były chronione przed zniszczeniem albo utratą (np. poprzez szyfrowanie danych, pseudonimizację²⁰, zapewnienie integralności i poufności danych),
- respektowania praw osób, których dane są przetwarzane, np. udzielania informacji co do celów, sposobów, źródeł, zakresu przetwarzania danych osobowych, spełniania żądań sprostowania, uaktualnienia albo uzupełnienia czy też czasowego wstrzymania ich przetwarzania,

3.6 Podstawy prawne przetwarzania danych osobowych

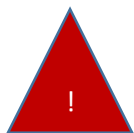
Na gruncie RODO przez **przetwarzanie danych osobowych** należy rozumieć każdą czynność wykonywaną na danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, np.: zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie danych, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie, łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie danych.

²⁰ Pseudonimizacja oznacza przetworzenie danych osobowych w taki sposób, by nie można ich było już przypisać konkretnej osobie, której dane dotyczą, bez użycia dodatkowych informacji, pod warunkiem, że takie dodatkowe informacje są przechowywane osobno i są objęte środkami technicznymi i organizacyjnymi uniemożliwiającymi ich przypisanie zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (art. 4 pkt 5 RODO).

Przetwarzanie danych osobowych zwykłych jest zgodne z prawem wyłącznie wtedy, gdy:

- osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na ich przetwarzanie,
- przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą lub jest konieczne do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy,
- przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze,
- przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą lub innej osoby fizycznej,
- przetwarzanie jest niezbędne do wykonywania zadania realizowanego w interesie publicznym,
- przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub prawa i wolności osoby, której dane dotyczą. Na przesłankę prawnie uzasadnionego interesu realizowanego przez administratora lub osobę trzecią nie mogą się powołać organy publiczne w ramach wykonywania swoich zadań. Komitety Wyborcze nie są traktowane jako organy publiczne w rozumieniu tego przepisu.

Ważne!

Każda z wyżej wymienionych przesłanek ma charakter autonomiczny i może stanowić samodzielną podstawę przetwarzania danych osobowych. W sytuacji, gdy dane są przetwarzane na podstawie Kodeksu wyborczego nie ma konieczności wyrażenia zgody przez osobę, której dane dotyczą.

Jeżeli przetwarzanie danych odbywa się na podstawie zgody, komitet wyborczy musi być w stanie wykazać, że osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych. Jeżeli oświadczenie zgody jest zawarte w pisemnym oświadczeniu, które dotyczy także innych kwestii, zapytanie o zgodę musi zostać przedstawione w sposób pozwalający wyraźnie odróżnić je od pozostałych kwestii, w zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem. Bardzo ważne jest to, że zgoda może być w dowolnym momencie wycofana. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem. O możliwości wycofania zgody należy poinformować osobę, której dane dotyczą, zanim wyrazi zgodę, a wycofanie zgody musi być równie łatwe jak jej wyrażenie.

Ważne!

„Zgoda” osoby, której dane dotyczą oznacza dobrowolne, konkretne, świadome i jednoznaczne okazanie woli, którym osoba, której dane dotyczą, w formie oświadczenia lub wyraźnego działania potwierdzającego, przyzwala na przetwarzanie dotyczących jej danych osobowych.

Administracja wyborcza

Obowiązki organów wyborczych wskazanych w art. 152 Kodeksu wyborczego, w związku z kampanią wyborczą, są uregulowane w tym akcie prawnym. Zadania zarówno Państwowej Komisji Wyborczej jak i okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej oraz obwodowych komisji wyborczych oraz innych organów uregulowano poprzez wymienienie w kodeksie ich uprawnień i obowiązków związanych z organizacją wyborów. Przetwarzanie takich danych osobowych będzie się więc odbywać na podstawie art. 6 ust 1 lit. c RODO, tj. w celu realizacji obowiązku wynikającego z przepisów prawa.

Przetwarzanie danych osobowych przez ww. organy związane z organizacją i kontrolą wyborów jest spełnieniem obowiązków prawnych nałożonych na nie przez ustawodawcę i w tym zakresie podmioty powinny te dane przetwarzać.

Pamiętać należy, że w przypadku przetwarzania danych osobowych przez organy publiczne w ramach realizacji swoich zadań nie ma zastosowania art. 6 ust 1 lit. f RODO.

Komitety wyborcze

W przypadku komitetów wyborczych podstawy ich działania zostały wskazane m.in. w art. 84 i nast. Kodeksu wyborczego. Oprócz przepisów bezpośrednio wskazujących uprawnienia do zbierania i przetwarzania danych osobowych w związku z zgłaszaniem kandydatów w wyborach, zbieraniem i dalszym przetwarzaniem danych z list wyborczych, pozyskiwaniem wpłat środków finansowych na kampanie, w których to przypadkach przetwarzanie danych osobowych odbywa się bezpośrednio na podstawie przepisów prawa i ma zastosowanie art. 6 ust 1 lit. c RODO, komitety wyborcze przetwarzają także dane osobowe w związku z agitacją wyborczą, której zakres nie został doprecyzowany w ustawie pod kątem ochrony danych osobowych. Przetwarzanie danych osobowych przez komitety wyborcze na potrzeby kampanii wyborczej nie wynikające bezpośrednio z uprawnień wskazanych w Kodeksie wyborczym jest możliwe, lecz wymaga wykazania innej podstawy prawnej przetwarzania, np. przesłanki zgody, o której mowa w art. 6 ust 1 lit. a RODO albo wykazania prawnie uzasadnionego interesu administratora, określonego w art. 6 ust. 1 lit. f RODO.

Przesłanka zgody jest najczęściej konieczna do przetwarzania danych wyborców w związku z prowadzeniem wobec nich agitacji wyborczej, np. w ramach tzw. pikników wyborczych. Natomiast realizacją prawnie uzasadnionego interesu administratora będzie pozyskanie danych w sposób inny niż od osoby, której dane dotyczą (np. z książki telefonicznej, z jawnych rejestrów publicznych, baz danych marketingowych).

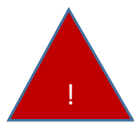
W trakcie przetwarzania danych osobowych w czasie wyborów należy więc wyraźnie odróżnić sytuację, w której przetwarzanie danych osobowych wiąże się bezpośrednio z realizacją przepisów prawa wyborczego od sytuacji, w której przetwarzanie pomimo że wiąże się z wyborami, nie ma wprost oparcia w przepisach regulujących tę materię, co będzie się wiązało z koniecznością uzyskania zgody na przetwarzanie lub poszukiwania innej przesłanki legalizującej ten proces.

Na szczególną uwagę zasługuje problematyka przetwarzania szczególnych kategorii danych. Przetwarzanie ich jest co do zasady zabronione, aczkolwiek art. 9 ust. 2 RODO przewiduje zamknięty katalog przesłanek,

a spełnienie choć jednej uprawnia do przetwarzania tego rodzaju danych osobowych. W przypadku prowadzenia kampanii wyborczej będą to najczęściej:

- udzielenie przez osobę, której dane dotyczą, lub przez jej pełnomocnika (w przypadku jego ustanowienia), wyrażnej zgody na przetwarzanie danych w konkretnym celu lub celach,
- niezbędność przetwarzania danych do wypełnienia obowiązków i wykonywania poszczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i społecznego;
- przetwarzanie danych osobowych w sposób oczywisty upublicznionych przez osobę, której dane dotyczą;
- niezbędność przetwarzania danych ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, o ile przepisy nie naruszają istoty prawa do ochrony danych;
- niezbędność przetwarzania do ustalania, dochodzenia lub obrony roszczeń lub w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy; niezbędność przetwarzania danych do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych, historycznych lub statystycznych.

Ważne!

Każda z przesłanek legalności przetwarzania szczególnych kategorii danych ma charakter samodzielny. Spełnienie przynajmniej jednej z nich uprawnia administratora do ich przetwarzania.

Może być m.in. przepis zezwalający na przetwarzanie wskazanych kategorii danych osobowych jeżeli jest niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, które są proporcjonalne do wyznaczonego celu, nie naruszają istoty prawa do ochrony danych i przewidują odpowiednie i konkretne środki ochrony praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą. Inną podstawą do przetwarzania w trakcie wyborów szczególnych kategorii danych może być sytuacja gdy osoba, której dane dotyczą wyraziła wyraźną zgodę lub przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą.

W kontekście przeprowadzania wyborów na uwagę zasługuje motyw 56 RODO. Powołany przepis stanowi, że jeżeli w ramach działań związanych z wyborami funkcjonowanie systemu demokratycznego w państwie członkowskim wymaga zbierania przez partie polityczne danych osobowych dotyczących poglądów politycznych obywateli, można zezwolić na przetwarzanie tych danych z uwagi na względy interesu publicznego pod warunkiem ustanowienia odpowiednich zabezpieczeń. Kodeks wyborczy w art. 106 reguluje zasady zbierania podpisów przez komitety wyborcze i wyborców. Należy również wskazać, że ww. kodeks w art. 8 wskazuje na zasady postępowania z dokumentami z wyborów po ich zakończeniu, które zawierają dane osobowe. Przepis ten zawiera delegację ustawową do wydania rozporządzenia mającego regulować sposoby i okres przechowywania takich dokumentów w archiwach²¹.

²¹ Projekt z dnia 19 maja 2018 r. rozporządzenia w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów jest w trakcie procedowania - <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12311800> na dzień 30 sierpnia 2018 r.

3.7

Przechowywanie danych

RODO w swoich przepisach podkreśla wagę określenia terminów przechowywania danych. Zgodnie z zasadą ograniczenia przechowywania danych, która jest określona w art. 5 ust. 1 lit. e RODO, dane mogą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane; dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych. Istotne jest również motyw 39 RODO, zgodnie z którym dane osobowe powinny być adekwatne, stosowne i ograniczone do tego, co niezbędne do celów, dla których są one przetwarzane. Wymaga to w szczególności zapewnienia ograniczenia okresu przechowywania danych do ścisłego minimum. Dane osobowe powinny być przetwarzane tylko w przypadkach, gdy celu przetwarzania nie można w rozsądny sposób osiągnąć innymi sposobami. Aby zapobiec przechowywaniu danych osobowych przez okres dłuższy, niż jest to niezbędne, administrator powinien ustalić termin ich usuwania lub okresowego przeglądu.

W czasie wyborów często pojawiają się problemy związane z ustaleniem okresu przechowywania danych pozyskanych na potrzeby prowadzenia kampanii wyborczej. W trakcie kampanii wyborczej administratorzy przetwarzają dane osobowe zarówno w związku z realizacją przepisów Kodeksu wyborczego, jak i w sytuacjach nieuregulowanych w przepisach kodeksu, ale związanych z wyborami (np. lista wolontariuszy wspierających kampanię danego kandydata, dane pozyskiwane z jawnych rejestrów publicznych, dane z książek telefonicznych, itp.). Należy zaznaczyć, że zgodnie z zasadą ograniczenia przechowywania dane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie mogą być przetwarzane dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu ich przetwarzania, czyli celu, dla którego zostały zebrane. Oznacza to, że dłuższe przechowywanie danych jest dopuszczalne jedynie w sytuacji, gdy wymagają tego przepisy szczególne. Jeżeli więc przepisy nie regulują bezpośrednio okresu retencji zebranych danych administrator powinien zapewnić ograniczenie ich przechowywania do niezbędnego minimum.

W Kodeksie wyborczym i w aktach wykonawczych do niego wskazano zasady przechowywania dokumentów z wyborów. Zgodnie z art. 8 § 1 ww. ustawy dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane a art. 8 § 1 a ww. ustawy wskazuje że dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Przechowywanie danych osobowych zarówno przez organy wyborcze i inne podmioty publiczne, których rolę określa Kodeks wyborczy, będzie wynikało bezpośrednio z przepisów Kodeksu Wyborczego i aktów wykonawczych do niego.

W przypadku komitetu wyborczego okres przechowywania danych uzależniony jest:

- od okresu w jakim istnieją jako byt prawny – mogą ulec rozwiązaniu z mocy prawa lub przed dniem wyborów w trybie przepisów o ich rozwiązaniu i z tą datą przestają istnieć jako administratorzy danych,
- od przestanki przetwarzania danych.

Jeżeli komitety wyborcze przetwarzają dane:

- na podstawie przepisów prawa (np. prowadzą rejestry kredytów oraz wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę lub dane kandydatów i członków komitetu lub listy poparcia dla zgłoszenia kandydata na wójta, posła, senatora czy prezydenta), to retencja danych zawartych w dokumentach wyborczych będzie wynikała z tych przepisów;
- na podstawie zgody lub prawnie uzasadnionego interesu administratora (np. dane pozyskane ze źródeł powszechnie dostępnych), to ich retencja będzie wynikała z ogólnych zasad RODO.

Retencja danych będzie zatem odpowiednio wynikała albo ze szczegółowych przepisów prawa wyborczego albo bezpośrednio z RODO. Oznacza to, że w drugim przypadku przetwarzane dane osobowe powinny być niezwłocznie usunięte po osiągnięciu celu ich przetwarzania. Procedury uszczegóławiające termin, czy też sposób usunięcia danych, ze względu na zasadę rozliczalności z RODO, powinna określać polityka prywatności prowadzona przez tych administratorów zawarta w wewnętrznej dokumentacji. Jeżeli administrator będzie dysponował zgodą jednoznacznie wskazującą na możliwość przekazania tych danych innemu administratorowi, np. podmiotowi, który założył komitet, to usunięcie tych danych powinno nastąpić niezwłocznie po ich przekazaniu, przy czym nabywający dane (np. partia polityczna, stowarzyszenie, fundacja, itp.) staje się ich odrębnym administratorem wraz ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z RODO (musi spełnić wszystkie obowiązki z RODO i umożliwić realizację praw osobom, których dane pozyskał, m.in. prawo do wycofania zgody, złożenia sprzeciwu i usunięcia danych). Udostępniając dane o poglądach politycznych lub światopoglądowych za zgodą, musi być ona wyraźna, co wynika z art. 9 ust. 2 pkt a RODO.

Należy tu podkreślić, że zgodnie z art. 100 i 101 Kodeksu wyborczego co do zasady komitety wyborcze ulegają rozwiązaniu (z mocy prawa lub w trybie przepisów o ich rozwiązaniu). Do tego czasu dane osobowe powinny zostać usunięte albo przekazane, jeżeli znajdują się w dokumentach z wyborów, do właściwego organu wskazanego w prawie wyborczym. W przypadku przetwarzania przez komitety wyborcze w ramach agitacji wyborczej danych osobowych, które nie zostały pozyskane bezpośrednio na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego przekazywanie takich danych do innych podmiotów, np. partii politycznych tworzących komitet jest możliwe jedynie pod warunkiem spełnienia wymagań wynikających z przepisów RODO.

3.8 Obowiązek informacyjny

Administrator obowiązany jest respektować prawa osób, których dane dotyczą, uregulowane w rozdziale III RODO (prawo do informacji i dostępu do danych osobowych, prawo do sprostowania danych, prawo do usunięcia danych tzw. „prawo do bycia zapomnianym”, prawo do ograniczenia przetwarzania, prawo do przenoszenia danych, prawo do sprzeciwu).

Zgodnie z art. 12 RODO administrator powinien zapewnić przejrzyste informowanie i przejrzystą komunikację oraz tryb wykonywania praw przez osobę, której dane dotyczą. Administrator podejmuje odpowiednie środki, aby w zwięzłej, przejrzystej, zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem udzielić osobie, której dane dotyczą, wszelkich informacji. W artykule tym doprecyzowano procedury udzielenia takiej informacji.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 RODO, w przypadku zbierania danych osobowych od osoby której one dotyczą, administrator przekazuje jej następujące informacje:

- a) swoją tożsamość i dane kontaktowe oraz, gdy ma to zastosowanie, tożsamość i dane kontaktowe swojego przedstawiciela,
- b) gdy ma to zastosowanie – dane kontaktowe inspektora ochrony danych,
- c) cele przetwarzania danych osobowych oraz podstawę prawną przetwarzania ,
- d) jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie art. 6 ust. 1 lit. f) – prawnie uzasadnione interesy realizowane przez administratora lub przez stronę trzecią,
- e) informacje o odbiorcach danych osobowych lub o kategoriach odbiorców, jeżeli istnieją,
- f) gdy ma to zastosowanie – informacje o zamiarze przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej (...).

Poza wymienionymi informacjami administrator podaje osobie której dane dotyczą:

- a) okres, przez który dane osobowe będą przechowywane, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu;
- b) informacje o prawie do żądania od administratora dostępu do danych osobowych dotyczących osoby, której dane dotyczą, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania lub o prawie do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania, a także o prawie do przenoszenia danych;
- c) jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie art. 6 ust. 1 lit. a) lub art. 9 ust. 2 lit. a) – informacje o prawie do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem;
- d) informacje o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego;
- e) informację, czy podanie danych osobowych jest wymogiem ustawowym lub umownym lub warunkiem zawarcia umowy oraz czy osoba, której dane dotyczą, jest zobowiązana do ich podania i jakie są ewentualne konsekwencje niepodania danych;
- f) informacje o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu, o którym mowa w art. 22 ust. 1 i 4, oraz – przynajmniej w tych przypadkach – istotne informacje o zasadach ich podejmowania, a także o znaczeniu i przewidywanych konsekwencjach takiego przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą

Realizacja obowiązku informacyjnego w przypadku pozyskiwania danych osobowych w sposób inny niż od osoby, której dane dotyczą wynikającego z art. 14 ust 1 RODO nie będzie miała zastosowania w zakresie, w jakim:

- a) osoba, której dane dotyczą, dysponuje już tymi informacjami ;
- b) udzielenie takich informacji okazuje się niemożliwe lub wymagałoby niewspółmiernie dużego wysiłku; w szczególności w przypadku przetwarzania do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych, z zastrzeżeniem warunków i zabezpieczeń, o których mowa w art. 89 ust. 1, lub o ile obowiązek, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, może uniemożliwić lub poważnie utrudnić realizację celów takiego przetwarzania. W takich przypadkach administrator podejmuje odpowiednie środki, by chronić prawa i wolności oraz prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą, w tym udostępnia informacje publicznie ;

- c) pozyskiwanie lub ujawnianie jest wyraźnie uregulowane prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, przewidującym odpowiednie środki chroniące prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą ;
- d) dane osobowe muszą pozostać poufne zgodnie z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianym w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, w tym ustawowym obowiązkiem zachowania tajemnicy .

W myśl art. 14 ust. 1 RODO, jeżeli danych osobowych nie pozyskano od osoby, której dane dotyczą, administrator podaje osobie, której dane dotyczą, następujące informacje:

- a) swoją tożsamość i dane kontaktowe oraz, gdy ma to zastosowanie, tożsamość i dane kontaktowe swojego przedstawiciela;
- b) gdy ma to zastosowanie – dane kontaktowe inspektora ochrony danych;
- c) cele przetwarzania, do których mają posłużyć dane osobowe, oraz podstawę prawną przetwarzania;
- d) kategorie odnośnych danych osobowych;
- e) informacje o odbiorcach danych osobowych lub o kategoriach odbiorców, jeżeli istnieją;
- f) gdy ma to zastosowanie – informacje o zamiarze przekazania danych osobowych odbiorcy w państwie trzecim lub organizacji międzynarodowej oraz o stwierdzeniu lub braku stwierdzenia przez Komisję odpowiedniego stopnia ochrony lub w przypadku przekazania, o którym mowa w art. 46, art. 47 lub art. 49 ust. 1 akapit drugi, wzmiankę o odpowiednich lub właściwych zabezpieczeniach oraz o możliwościach uzyskania kopii danych lub o miejscu udostępnienia danych.

2. Poza informacjami, o których mowa w ust. 1, administrator podaje osobie, której dane dotyczą, następujące informacje niezbędne do zapewnienia rzetelności i przejrzystości przetwarzania wobec osoby, której dane dotyczą:

- a) okres, przez który dane osobowe będą przechowywane, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu;
- b) jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie art. 6 ust. 1 lit. f) – prawnie uzasadnione interesy realizowane przez administratora lub przez stronę trzecią;
- c) informacje o prawie do żądania od administratora dostępu do danych osobowych dotyczących osoby, której dane dotyczą, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania oraz o prawie do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania, a także o prawie do przenoszenia danych;
- d) jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie art. 6 ust. 1 lit. a) lub art. 9 ust. 2 lit. a) – informacje o prawie do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem;
- e) informacje o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego;
- f) źródło pochodzenia danych osobowych, a gdy ma to zastosowanie – czy pochodzą one ze źródeł publicznie dostępnych;

g) informacje o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu, o którym mowa w art. 22 ust. 1 i 4, oraz – przynajmniej w tych przypadkach – istotne informacje o zasadach ich podejmowania, a także o znaczeniu i przewidywanych konsekwencjach takiego przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą.

Administrator przekazuje ww. informacje:

- w rozsądnym terminie po pozyskaniu danych osobowych – najpóźniej w ciągu miesiąca – mając na uwadze konkretne okoliczności przetwarzania danych osobowych;
- jeżeli dane osobowe mają być stosowane do komunikacji z osobą, której dane dotyczą – najpóźniej przy pierwszej takiej komunikacji z osobą, której dane dotyczą; lub
- jeżeli planuje się ujawnić dane osobowe innemu odbiorcy – najpóźniej przy ich pierwszym ujawnieniu.

W kontekście wyborów należy podkreślić, że w odniesieniu do zbierania danych z innych źródeł przez podmioty publiczne lub komitety wyborcze na podstawie przepisów prawa omawiany obowiązek informacyjny nie będzie miał zastosowania. Jednak jeżeli komitet wyborczy w ramach prowadzenia agitacji wyborczej pozyskał i przetwarza dane osobowe, a przetwarzanie to nie wynika bezpośrednio z przepisów prawa wyborczego (np. pozyskane od firmy zajmującej się marketingiem politycznym lub od partii politycznej dane osobowe zawierające kontakty do osób wspierających kampanie komitetu), obowiązek wynikający z art. 14 ust. 1 RODO powinien zostać spełniony w terminach w nim wskazanych.

Należy pamiętać, że komunikaty powinny być przekazywane osobom, których dane dotyczą, w sposób jasny, przejrzysty i dostosowany do odbiorcy. Może w tym pomóc tzw. warstwowe przekazywanie informacji. Warstwowe przekazywanie informacji polega na wskazaniu osobie, której dane dotyczą, jedynie najistotniejszych elementów wynikających z art. 13 lub 14 RODO (np. kto jest administratorem, w jakim celu dane są przetwarzane), odsyłając jednocześnie do pełnej treści obowiązku informacyjnego, np. na konkretnej stronie internetowej. Takie rozwiązanie jest dopuszczalne w przypadku, gdy administrator z uwagi na kontekst przetwarzania danych oraz narzędzia komunikacji nie ma możliwości, żeby wykonać w pełni obowiązek informacyjny, lub byłoby to utrudnione.

3.9

Bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych

Jednym z obowiązków administratora wynikającym z RODO jest właściwe zabezpieczenie danych osobowych. Administratorzy danych przetwarzający dane w ramach kampanii wyborczej, zgodnie z art. 32 RODO, przy uwzględnieniu różnych czynników o charakterze technicznym oraz organizacyjnym, są zobowiązani zapewnić należyte bezpieczeństwo przetwarzanych danych oraz prowadzić rejestr czynności przetwarzania zgodnie z art. 30 RODO.

Przykładowe środki służące zabezpieczeniu danych to:

- pseudonimizacja i szyfrowanie danych osobowych,
- zdolność do zapewnienia poufności, integralności, dostępności i odporności systemów i usług przetwarzania,
- zdolność do szybkiego przywrócenia dostępności danych osobowych i dostępu do nich w razie uszkodzenia fizycznego lub technicznego,

- regularne testowanie, mierzenie i ocenianie skuteczności środków technicznych i organizacyjnych mających zapewnić bezpieczeństwo przetwarzania.

RODO nie zawiera szczegółowych wymogów dotyczących organizacyjnego i technicznego zabezpieczenia danych osobowych, lecz określa jedynie ogólne zasady w tym zakresie. Środki te powinny być dostosowane do zidentyfikowanych ryzyk w organizacji oraz uwzględniać aktualny stan wiedzy w tym zakresie. Administracja wyborcza powinna wziąć pod uwagę wymogi określone przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych²².

3.10

Obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych

RODO przewiduje, że administratorzy mają obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Art. 30 RODO wskazuje jego obligatoryjne elementy.

Zgodnie z art. 30 ust. 1 RODO administrator prowadzi rejestr czynności przetwarzania danych osobowych, za które odpowiadają. W rejestrze tym zamieszcza się następujące informacje:

- imię i nazwisko lub nazwę oraz dane kontaktowe administratora oraz wszelkich współadministratorów, a także gdy ma to zastosowanie – przedstawiciela administratora oraz inspektora ochrony danych;
- cele przetwarzania;
- opis kategorii osób, których dane dotyczą, oraz kategorii danych osobowych;
- kategorie odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione, w tym odbiorców w państwach trzecich lub w organizacjach międzynarodowych;
- gdy ma to zastosowanie, przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej, w tym nazwa tego państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej, a w przypadku przekazania, o których mowa w art. 49 ust. 1 akapit drugi RODO, dokumentacja odpowiednich zabezpieczeń;
- jeżeli jest to możliwe, planowane terminy usunięcia poszczególnych kategorii danych;
- jeżeli jest to możliwe, ogólny opis technicznych i organizacyjnych środków bezpieczeństwa, o których mowa w art. 32 ust. 1 RODO.

Zgodnie z art. 30 ust. 3 RODO, ww. rejestr ma postać pisemną, w tym postać elektroniczną. Administrator udostępnia rejestr na żądanie organu nadzorczego.

²² Dz. U. z 2017 r. poz. 2247.

Biorąc pod uwagę, że wskazane w art. 30 ust 5 RODO wyjątki dotyczące obowiązku prowadzenia rejestru czynności nie dotyczą m.in. przetwarzania przez administratora szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 ust. 1 RODO (w tym dotyczących poglądów politycznych) - zarówno administratorzy będący podmiotami publicznymi, jak i wszystkie komitety wyborcze mają obowiązek stosować przepisy dotyczące ww. rejestru przetwarzania danych ze względu na fakt przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych dotyczących poglądów politycznych.

Przykładowy szablon rejestru czynności przetwarzania na gruncie RODO można znaleźć w materiale dostępnym pod adresem <https://uodo.gov.pl/pl/123/214>

3.11 Zgłaszanie naruszeń ochrony danych

Nowością w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym jest pojawienie się wynikającego z art. 33 RODO obowiązku zgłaszania **naruszeń ochrony danych osobowych** Prezesowi UODO.

Przez pojęcie naruszenia ochrony danych należy rozumieć naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych (art. 4 pkt 12 RODO).

Aby zaistniało naruszenie muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki:

- naruszenie musi dotyczyć danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych przez podmiot, którego dotyczy naruszenie;
- skutkiem naruszenia musi być zniszczenie, utracenie, zmodyfikowanie, nieuprawnione ujawnienie lub nieuprawniony dostęp do danych osobowych;
- naruszenie jest skutkiem złamania zasad bezpieczeństwa danych.

Można wyróżnić trzy typy naruszenia ochrony danych osobowych:

- naruszenie poufności – polega na ujawnieniu danych osobowych nieuprawnionej osobie;
- naruszenie dostępności – polega na trwałej utracie lub zniszczeniu danych osobowych;
- naruszenie integralności – polega na zmianie treści danych osobowych w sposób nieautoryzowany.

Ważne!

W przypadku naruszenia administrator danych osobowych niezwłocznie (w miarę możliwości nie później niż w terminie 72 godzin od stwierdzenia naruszenia) zgłasza je Prezesowi UODO, chyba że jest mało prawdopodobne, żeby naruszenie powodowało uszczerbek w prawach lub wolnościach osób fizycznych.

Zgłoszenie naruszenia organowi nadzorczemu powinno, co najmniej zawierać takie informacje, jak:

- charakter naruszenia, w tym w miarę możliwości rodzaj danych oraz przybliżoną liczbę osób, których naruszenie dotyczy,
- imię i nazwisko oraz dane kontaktowe inspektora ochrony danych lub oznaczenie innego punktu kontaktowego, od którego można uzyskać więcej informacji,
- przewidywane konsekwencje naruszenia ochrony danych osobowych,
- zastosowane lub proponowane środki w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym środki służące zminimalizowaniu ewentualnych negatywnych skutków naruszenia.

Zgodnie z art. 34 pkt 1 RODO, jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu. Zatem administrator jest zobowiązany do zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki:

- dojdzie do naruszenia ochrony danych osobowych;
- może ono powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą. Do takich przypadków należą sytuacje, w których naruszenie prowadzi do dyskryminacji, kradzieży tożsamości, oszustwa, straty finansowej lub uszczerbku na reputacji. Jeżeli naruszenie dotyczy danych wrażliwych, można założyć, że jest prawdopodobne, iż takie naruszenie może prowadzić do wskazanych wyżej szkód. Nie jest konieczne, aby wysokie ryzyko zmaterializowało się i by faktycznie doszło do naruszenia praw lub wolności; dlatego nie ma znaczenia, czy ostatecznie ich naruszenie nastąpi. Wystarczający jest fakt samego pojawienia się wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności.

RODO wymaga, aby osoby fizyczne zostały zawiadomione o naruszeniu ich danych „bez zbędnej zwłoki”. Oznacza to, że administrator powinien zrealizować przedmiotowy obowiązek tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności danej sprawy. Należy przyjąć, że im poważniejsze jest ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych, tym szybciej powinno nastąpić zawiadomienie, jak wskazuje motyw 86 RODO. Poinformowanie na czas osób fizycznych o zaistniałym naruszeniu ma na celu umożliwienie im podjęcia niezbędnych działań zapobiegawczych dla ochrony przed negatywnymi skutkami naruszenia. Jako przykład można wskazać wyciek haseł bankowych, w przypadku którego reakcja banku powinna być natychmiastowa.

3.12 Wyznaczenie inspektora ochrony danych

Co do zasady wyznaczenie inspektora ochrony danych (IOD) jest uprawnieniem administratora. Jednak RODO wskazuje przypadki, w których istnieje obowiązek wyznaczenia IOD. Zgodnie z art. 37 ust 1 RODO Administrator i podmiot przetwarzający wyznaczają inspektora ochrony danych, zawsze gdy:

- przetwarzania dokonują organ lub podmiot publiczny, z wyjątkiem sądów w zakresie sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości;
- główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na operacjach przetwarzania, które ze względu na swój charakter, zakres lub cele wymagają regularnego i systematycznego monitorowania osób, których dane dotyczą, na dużą skalę; lub
- główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 RODO, lub danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i czynów zabronionych, o czym mowa w art. 10 RODO

W art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych doprecyzowano że przez organy i podmioty publiczne obowiązane do wyznaczenia inspektora na podstawie w art. 37 ust. 1 lit. a RODO rozumie się: jednostki sektora finansów publicznych; instytuty badawcze; Narodowy Bank Polski.

W trakcie kampanii wyborczej część podmiotów w niej uczestniczących będzie miała obowiązek wyznaczyć inspektorów ochrony danych osobowych jako organ lub podmiot publiczny, ze względu na treść art. 37 ust. 1 lit. a RODO, np. komisje wyborcze, gminy. Inne podmioty - takie jak niektóre komitety wyborcze - będą miały obowiązek wyznaczyć inspektorów ochrony danych ze względu na treść art. 37 ust. 1 lit. c RODO nakazujących taką czynność, gdy główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 RODO.

Zgodnie z art. 39 RODO Inspektor ochrony danych ma za zadanie:

- informowanie administratora, podmiotu przetwarzającego oraz pracowników, którzy przetwarzają dane osobowe, o obowiązkach spoczywających na nich na mocy niniejszego rozporządzenia oraz innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych i doradzanie im w tej sprawie;
- monitorowanie przestrzegania niniejszego rozporządzenia, innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych oraz polityk administratora lub podmiotu przetwarzającego w dziedzinie ochrony danych osobowych, w tym podział obowiązków, działania zwiększające świadomość, szkolenia personelu uczestniczącego w operacjach przetwarzania oraz powiązane z tym audyty;
- udzielanie na żądanie zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych oraz monitorowanie jej wykonania zgodnie z art. 35;
- współpraca z organem nadzorczym;
- pełnienie funkcji punktu kontaktowego dla organu nadzorczego w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami, o których mowa w art. 36 RODO, oraz w stosownych przypadkach prowadzenie konsultacji we wszelkich innych sprawach.

4. Zasady przetwarzania danych osobowych w celach marketingu wyborczego

Agitacja wyborcza jest niezbędnym elementem kampanii wyborczej. Art. 105 § 1 Kodeksu wyborczego definiuje ją jako publiczne nakłanianie, zachęcanie do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. Ustawodawca ponadto wskazuje, że każdy wyborca może prowadzić agitację wyborczą na rzecz kandydatów, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego. Niewątpliwie agitacja wyborcza może również przybrać formę marketingu bezpośredniego.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 1 rekomendacji R(85)20 Komitetu Ministrów Rady Europy przez „marketing bezpośredni” należy rozumieć „ogół działań, a także wszelkich dotyczących go usług pomocniczych umożliwiających oferowanie produktów i usług, bądź przekazywanie innych informacji do grupy ludności – za pośrednictwem poczty, telefonu lub innych bezpośrednich środków – w celach informacyjnych bądź w celu wywołania reakcji ze strony osoby, której dane dotyczą”.

Wyraźnie więc widać, że marketing bezpośredni obejmuje nie tylko ofertę produktów lub usług, ale także promocję celów i idei określonych organizacji, w tym partii politycznych czy komitetów wyborczych. Jedną z częściej wykorzystywanych form marketingu bezpośredniego są przesyłki pocztowe zawierające przekazy promocyjne. Przesyłki takie mogą być bezadresowe lub adresowe. W wypadku przesyłek bezadresowych na rozpowszechnianych materiałach nie umieszcza się adresu odbiorcy. Takie przesyłki są dostarczane wszystkim osobom zamieszkującym wybrany przez nadawcę obszar. Ze względu na to, że przesyłki bezadresowe nie są kierowane do oznaczonego adresata, a więc nie zawierają danych osobowych, przepisy o ochronie danych osobowych nie będą miały do nich zastosowania. Z kolei przesyłki adresowe są dostarczane ściśle wyselekcjonowanej grupie zindywidualizowanych odbiorców (wyborców), a zatem wiąże się to z przetwarzaniem danych osobowych i musi być zgodne z zasadami ochrony danych osobowych. **Każdy administrator danych – w tym każdy komitet wyborczy – o ile gromadzi informacje wyczerpujące definicję danych osobowych, powinien przestrzegać zasad wynikających zarówno z powołanych przepisów szczególnych, jak i RODO.**

Komitety wyborcze przetwarzające dane osobowe na potrzeby kampanii wyborczej są obowiązane legitymować się odpowiednią przesłanką przetwarzania, o której mowa w art. 6 i 9 ust. 2 RODO. W odniesieniu do przetwarzania danych osobowych w celach marketingowych podstawę tę może stanowić art. 6 ust. 1 lit a lub lit f RODO, tj. zgoda osoby, której dane dotyczą, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych lub prawnie uzasadniony interes administratora lub strony trzeciej. Dla przykładu, przetwarzanie danych na potrzeby marketingu wyborczego może się odbywać zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. f RODO, w szczególności, w sytuacji pozyskania danych potencjalnych wyborców ze źródeł powszechnie dostępnych, jak książki telefoniczne, re-

jestry publiczne powszechnie dostępne (np. KRS, CEDG, itp.). Należy zauważyć, że przesłanka ta ma zastosowanie jedynie do danych, które stały się powszechnie dostępne zgodnie z prawem. W tym wypadku szczególnego znaczenia nabiera konieczność spełnienia w odpowiedni sposób obowiązku informacyjnego. Każdy administrator danych, w tym komitet wyborczy, zbierając dane jest obowiązany spełnić obowiązek informacyjny zarówno wtedy, gdy dane są zbierane bezpośrednio od osób, których one dotyczą, jak i z innych źródeł. Podkreślenia wymaga, że realizacja tego obowiązku ma wielkie znaczenie dla umożliwienia osobom, których dane dotyczą, realizacji swoich praw, np. prawa sprzeciwu wobec przetwarzania danych osobowych w celach marketingowych, czy wycofania zgody.

Jeżeli komitet wyborczy pozyskał w celu prowadzenia agitacji wyborczej dane osobowe w konkretnej kampanii wyborczej nie oznacza to, że dane te będą mogły być automatycznie wykorzystane w innej kampanii wyborczej, czy dowolnie przekazywane, np. partii politycznej tworzącej ten komitet wyborczy. **Z prawnego punktu widzenia komitet wyborczy jest odrębnym bytem od podmiotów go tworzących.**

Komitet wyborczy może pozyskiwać dane do celów agitacji wyborczej ze źródeł, z których takie pozyskanie jest zgodne z prawem. W konsekwencji, komitet wyborczy musi mieć pewność co do źródła oraz legalności pozyskania z niego danych.

Z tego względu w pierwszej kolejności należy rekomendować zbieranie danych bezpośrednio od osób, których one dotyczą. W przypadku pozyskania danych z innych źródeł albo ich wykorzystania w sytuacji, gdy pierwotnie zostały zebrane w innym celu, wymaga się szczególnej ostrożności i w wielu sytuacjach może to nie być zgodne z prawem. W szczególności, fakt pełnienia przez kandydata funkcji publicznej nie uzasadnia możliwości pozyskania i dalszego przetwarzania danych pochodzących ze zbiorów prowadzonych przez instytucję, w której ta funkcja jest pełniona. Z tego powodu nie jest dopuszczalne wykorzystanie w celach marketingu wyborczego danych ze zbiorów ewidencji ludności prowadzonej przez gminy gdyż warunki dla udostępnienia danych z tej ewidencji przewidują odrębne przepisy²³, a te wymagają uprzedniej zgody. Ponadto, poważnym naruszeniem przepisów o ochronie danych osobowych jest wykorzystanie w celach wyborczych przez różne osoby (czasami członków rodziny kandydata lub jego sympatyków) danych z różnych zbiorów, do których mają one dostęp w ramach wykonywanej przez siebie pracy, np. danych pełnoletnich uczniów szkoły, pacjentów zakładów leczniczych, czy danych użytkowników karty miejskiej. Wyraźnie należy zaznaczyć, że takie działanie oznacza udostępnienie danych osobom nieupoważnionym, a komitety wyborcze nie są uprawnione do wykorzystywania tak pozyskanych informacji.

W zakresie przekazywania przez komitety wyborcze przetwarzanych przez siebie danych osobowych należy podkreślić, że nie mogą one przekazywać innym podmiotom danych pozyskanych na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego (np. listy poparcia, rejestrów wpłat środków finansowych na kampanie) poza sytuacjami wyraźnie uregulowanymi w przepisach ww. aktu prawnego. Odnosi się to również do podmiotów, które na podstawie art. 84 Kodeksu wyborczego tworzą komitety wyborcze (partie polityczne, koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne). W przypadku przetwarzania przez komitety wyborcze w ramach agitacji wyborczej danych osobowych które nie zostały pozyskane bezpośrednio na podstawie przepisów Kodeksu Wyborczego przekazywanie takich danych jest możliwe jednakże pod warunkiem spełnienia wymagań wynikających z przepisów RODO.

²³ Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U z 2018 r. poz.1382)

5. Prawa wyborców i innych osób, których dane są przetwarzane

Agitacja wyborcza jest niezbędnym elementem kampanii wyborczej. Art. 105 § 1 Kodeksu wyborczego definiuje ją jako publiczne nakłanianie, zachęcanie do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. Ustawodawca ponadto wskazuje, że każdy wyborca może prowadzić agitację wyborczą na rzecz kandydatów, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego. Niewątpliwie agitacja wyborcza może również przybrać formę marketingu bezpośredniego.

RODO nakłada na administratorów obowiązek realizacji przez osoby, których dane dotyczą swoich praw. Należą do nich np. prawo dostępu do danych, prawo do sprostowania danych, prawo do usunięcia danych (tzw. prawo do zapomnienia), prawo do ograniczenia przetwarzania, obowiązek powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania.

Istotnym uprawnieniem osoby, której dane dotyczą, jest wynikające z art. 15 RODO prawo dostępu do tych danych. Zgodnie ze wskazanym przepisem osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarzane są dane osobowe jej dotyczące, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do uzyskania dostępu do nich oraz następujących informacji:

- cele przetwarzania;
- kategorie odnośnych danych osobowych;
- informacje o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione, w szczególności o odbiorcach w państwach trzecich lub organizacjach międzynarodowych;
- w miarę możliwości planowany okres przechowywania danych osobowych, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu;
- informacje o prawie do żądania od administratora sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania danych osobowych dotyczącego osoby, której dane dotyczą, oraz do wniesienia sprzeciwu wobec takiego przetwarzania;
- informacje o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego;
- jeżeli dane osobowe nie zostały zebrane od osoby, której dane dotyczą - wszelkie dostępne informacje o ich źródle;
- informacje o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu, oraz - przynajmniej w tych przypadkach - istotne informacje o zasadach ich podejmowania, a także o znaczeniu i przewidywanych konsekwencjach takiego przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą.

Innym uprawnieniem wskazanym w art. 16 RODO jest prawo do sprostowania danych zgodnie z którym osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego sprostowania dotyczących jej danych osobowych, które są nieprawidłowe. Z uwzględnieniem celów przetwarzania, osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania uzupełnienia niekompletnych danych osobowych, w tym poprzez przedstawienie dodatkowego oświadczenia.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych administrator wykonujący zadanie publiczne nie przekazuje informacji o których mowa w art. 15 ust. 1-3 RODO jeżeli służy to realizacji zadania publicznego i niewykonywanie obowiązków, o których mowa w art. 15 ust. 1-3 RODO, jest niezbędne dla realizacji celów, o których mowa w art. 23 ust.1 tego rozporządzenia, oraz wykonanie tych obowiązków:

- 1) uniemożliwi lub znacząco utrudni prawidłowe wykonanie zadania publicznego, a interes lub podstawowe prawa lub wolności osoby, której dane dotyczą, nie są nadrzędne w stosunku do interesu wynikającego z realizacji tego zadania publicznego lub,
- 2) naruszy ochronę informacji niejawnych.

Zgodnie zaś z art. 5 ust. 2 ustawy o ochronie danych osobowych w przypadku gdy wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 3 RODO, wymaga niewspółmiernie dużego wysiłku związanego z wyszukaniem danych osobowych, administrator wykonujący zadanie publiczne wzywa osobę, której dane dotyczą, do udzielenia informacji pozwalających na wyszukanie tych danych.

Ponieważ realizację wyborów niewątpliwie uznać należy za zadanie publiczne, powyżej wskazane przepisy będą miały zastosowanie podczas realizowania kampanii wyborczych i przeprowadzania wyborów w zakresie działań realizowanych na podstawie przepisów prawa.

Innym istotnym uprawnieniem ta jest prawo do usunięcia danych tzw. prawo do bycia zapomnianym uregulowane w artykule 17 ust 1 RODO, które powoduje że osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- a) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- b) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a) RODO lub art. 9 ust. 2 lit. a) RODO, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- c) osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 RODO wobec przetwarzania;
- d) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem;
- e) dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator;
- f) dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1. RODO.

Co istotne jeżeli administrator upublicznił dane osobowe, a na mocy art.17 ust 1 RODO ma obowiązek usunąć te dane osobowe, to - biorąc pod uwagę dostępną technologię i koszt realizacji - podejmuje rozsądne działania, w tym środki techniczne, by poinformować administratorów przetwarzających te dane osobowe, że

osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszelkie łącza do tych danych, kopie tych danych osobowych lub ich replikacje.

Prawo do bycia zapomnianym w większości przypadków uregulowanych w kodeksie wyborczym nie będzie stosowane ponieważ przepisy ten wskazują, że prawo to nie będzie miało zastosowania w zakresie w jakim przetwarzanie jest niezbędne w przypadkach :

- wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi (w związku z uregulowaniem procedur wyborczych w aktach prawnych) ;
- celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania (w związku z przekazywaniem dokumentów z wyborów do archiwów) ;
- ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń(w związku ze skargami wyborczymi) .

Istotnym uprawnieniem przysługującym wyborcy jest także uregulowane w art. 18 RODO - prawo do ograniczenia przetwarzania zgodnie z którym osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora ograniczenia przetwarzania w następujących przypadkach:

- osoba, której dane dotyczą, kwestionuje prawidłowość danych osobowych - na okres pozwalający administratorowi sprawdzić prawidłowość tych danych;
- przetwarzanie jest niezgodne z prawem, a osoba, której dane dotyczą, sprzeciwia się usunięciu danych osobowych, żądając w zamian ograniczenia ich wykorzystywania;
- administrator nie potrzebuje już danych osobowych do celów przetwarzania, ale są one potrzebne osobie, której dane dotyczą, do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń;
- osoba, której dane dotyczą, wniosła sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania - do czasu stwierdzenia, czy prawnie uzasadnione podstawy po stronie administratora są nadrzędne wobec podstaw sprzeciwu osoby, której dane dotyczą.

Jeżeli przetwarzanie zostało ograniczone, takie dane osobowe można przetwarzać, z wyjątkiem przechowywania, wyłącznie za zgodą osoby, której dane dotyczą, lub w celu ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń, lub w celu ochrony praw innej osoby fizycznej lub prawnej, lub z uwagi na ważne względy interesu publicznego Unii lub państwa członkowskiego.

Okoliczność, w której osoba wystąpiła do administratora żądając ograniczenia przetwarzania danych przetwarzanych przez niego w związku z wyborami, może wiązać się z sytuacją w której pomimo wystąpienia dane nadal będą przetwarzane ze względu na interes publiczny. W związku z przetwarzaniem w ramach agtacji przez komitety wyborcze także danych osobowych pozyskanych na podstawie zgody z art. 6 ust 1 lit. a RODO nie zawsze takie działania dadzą się uzasadnić interesem publicznym państwa - w takich przypadkach ww. uprawnienie do ograniczenia przetwarzania będzie mogło mieć zastosowanie. Zgodnie z definicją zawartą w art. 1 rekomendacji R(85)20 Komitetu Ministrów Rady Europy przez „marketing bezpośredni” należy rozumieć „ogół działań, a także wszelkich dotyczących go usług pomocniczych umożliwiających oferowanie

produktów i usług, bądź przekazywanie innych informacji do grupy ludności – za pośrednictwem poczty, telefonu lub innych bezpośrednich środków – w celach informacyjnych bądź w celu wywołania reakcji ze strony osoby, której dane dotyczą”.

6. Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania

W niniejszej części zostały omówione wybrane zagadnienia dotyczące różnych aspektów przetwarzania danych osobowych w trakcie kampanii wyborczej.

6.1

Kto jest odpowiedzialny za przetwarzanie danych osobowych znajdujących się na listach poparcia kandydatów w trakcie kampanii wyborczej?

Na etapie zbierania podpisów pod listami poparcia kandydatów administratorami tych danych są **poszczególne komitety wyborcze**, a po ich przekazaniu – **Komisje Wyborcze**.

Administrator danych ma różne obowiązki związane z ich przetwarzaniem. Obowiązki te odnoszą się zarówno do danych dotyczących osób udzielających poparcia komitetowi wyborczemu, jak i danych o kandydatach startujących w wyborach. Administrator powinien zapewnić przestrzeganie zasad przetwarzania danych osobowych, o których mowa w art. 5 RODO. Wśród których w kontekście zbierania danych osobowych poprzez zbieranie podpisów na listach poparcia, szczególną uwagę należy zwrócić na zasadę integralności i poufności, zgodnie z którą dane powinny być przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych²⁴. Ponadto, administrator powinien m.in. spełnić obowiązek informacyjny wobec osoby, której dane dotyczą (art. 13 RODO i art. 14 RODO), a także zapewnić realizację praw osób, których dane dotyczą (np. prawo dostępu, prawo do sprostowania danych).

²⁴ (art. 5 ust. 1 lit. f RODO).

6.2

Czy komitet wyborczy może przysłać komunikaty marketingowe w sposób automatyczny bez wcześniejszej zgody adresatów?

Nie. Zgodnie z art. 172 ust. 1 ustawy – Prawo telekomunikacyjne zakazane jest używanie automatycznych systemów wywołujących dla celów marketingu bezpośredniego, chyba że abonent lub użytkownik końcowy uprzednio wyraził na to zgodę. W myśl art. 209 ust. 1 pkt 25 Prawa telekomunikacyjnego, kto nie wypełnia obowiązków uzyskania zgody abonenta lub użytkownika końcowego, o której mowa m.in. w art. 172, podlega karze pieniężnej. Karę tę nakłada prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE), w drodze decyzji, po przeprowadzeniu w sprawie stosownego postępowania. Zatem jeżeli działalność operatora telekomunikacyjnego narusza wymieniony przepis, można zwrócić się w tej sprawie również do UKE z prośbą o jej rozpoznanie. Z art. 172 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego wynika również konieczność uzyskania zgody użytkownika końcowy na używanie telekomunikacyjnych urządzeń końcowych (a więc np. telefonów) dla celów marketingu bezpośredniego. Czyli również prowadzenie agitacji poprzez tradycyjny telemarketing w imieniu komitetów wyborczych wymaga zgody użytkownika końcowego.

6.3

Czy można odmówić podania informacji zawierających dane służbowe (adres poczty elektronicznej, numer telefonu) funkcjonariusza publicznego sprawującego urząd z wyboru i kandydującego w wyborach?

Nie. Dane w zakresie służbowego adresu poczty elektronicznej oraz numeru telefonu, pod którym można się skontaktować z tą osobą, są danymi jawnymi i odmowa ich udostępnienia z powołaniem się na przepisy ustawy o ochronie danych osobowych nie znajduje podstaw. Dane służbowe są ściśle związane z pełnieniem funkcji publicznej przez takiego funkcjonariusza i mogą być wykorzystane (udostępniane) nawet bez jego zgody.

Wskazują na to przepisy ustawy o dostępie do informacji publicznej. Zgodnie z jej art. 2 ust. 1, na zasadach i w trybie określonym w jej przepisach, każdemu przysługuje prawo dostępu do informacji publicznej. Informacją publiczną jest każda informacja o sprawach publicznych. Prawo to podlega ograniczeniu jedynie w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych, jak również ze względu na prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy. Ograniczenie to nie dotyczy informacji o osobach pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji, w tym o warunkach powierzenia i wykonywania funkcji, oraz w przypadku, gdy osoba fizyczna lub przedsiębiorca rezygnują z przysługującego im prawa (art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej).

Orzecznictwo sądów administracyjnych wskazuje jednak na możliwość wyłączenia spod rygorów przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej konieczności udostępnienia numerów służbowych telefonów komórkowych osób pełniących funkcje publiczne. W świetle wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z samego faktu, że telefon jest służbowy nie można wyprowadzić wniosku, iż numer telefonu, tj.

numer, dla którego wykonywana jest usługa przez operatora, jest informacją publiczną (zob. wyrok WSA w Poznaniu z 20 października 2015 r., sygn. akt II SAB/Po 21/15).

6.4

Czy burmistrz w trakcie kampanii wyborczej może wykorzystać do celów związanych z własną kampanią wyborczą dane osobowe mieszkańców znajdujące się w zbiorze danych osobowych urzędu gminy?

Nie. Ewidencja ludności prowadzona jest na podstawie ustawy o ewidencji ludności. Żaden z przepisów tej ustawy nie daje podstaw do automatycznego wykorzystywania danych osobowych mieszkańców gminy do prowadzenia przez burmistrza własnej kampanii wyborczej. Nastąpiłaby bowiem w ten sposób nieuprawniona zmiana celu, w którym dane zostały zgromadzone, a także nie znajdowałoby to odpowiednich podstaw prawnych. Procedura udostępniania danych z ewidencji ludności została szczegółowo opisana w art. 46 ustawy o ewidencji ludności. W omawianej sytuacji udostępnienie danych w tym celu, co wynika z przepisów o ewidencji ludności (art. 46), mogłoby nastąpić tylko na podstawie zgody osób, których dane dotyczą.

6.5

Jakie są podstawy prawne przetwarzania danych osobowych w spisach wyborców?

Podstawę przetwarzania danych w spisach wyborców stanowi art. 26 § 1 kodeksu wyborczego. Stosownie do tej regulacji, osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców. Spis wyborców jest sporządzany i aktualizowany przez gminę, jako zadanie zlecone, na podstawie rejestru wyborców (poza przypadkami gdy wyborcy są wpisywani do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku oraz do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula).

Zgodnie z art. 35 § 1 Kodeksu wyborczego, wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty lub – w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi – posiadający ważny paszport lub inny dokument stwierdzający tożsamość, wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula. Stosownie do art. 35 § 2, wpisu dokonuje się na podstawie osobistego zgłoszenia wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu, a także miejsca i datę jego wydania, a w przypadku obywateli polskich czasowo przebywających za granicą, również miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie powinno zawierać numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania. Zgłoszenia można dokonać najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów. Mając na uwadze konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców przebywających za granicą, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i

odbioru oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców, minister właściwy do spraw zagranicznych został upoważniony, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, a także sposobu powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposobu wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń o prawie do głosowania .

6.6

Czy wyborca ma prawo odmówić okazania dokumentu tożsamości komisji wyborczej?

Nie. Zgodnie z art. 52 § 1 Kodeksu wyborczego, przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości. Zgodnie natomiast z § 2 tego artykułu, po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczonych na to rubryce spisu wyborców. Odmienności związane z głosowaniem poza granicami kraju określa art. 52 § 3 kodeksu wyborczego.

6.7

Czy dane innych osób zawarte w spisie wyborców mogą być widoczne dla wyborców, którzy swoim podpisem potwierdzają odbiór kart do głosowania?

Nie, dane osobowe zawarte w spisie wyborców nie powinny być widoczne dla osób, które biorąc udział w wyborach, swoim podpisem potwierdzają odbiór kart do głosowania.

Kwestie związane ze sporządzaniem spisu wyborców oraz jego udostępnianiem regulują przepisy rozdziału 5 Kodeksu wyborczego oraz przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie spisu wyborców. Szczegółowo określają one, na potrzeby poszczególnych wyborów, sposób sporządzania spisu wyborców i zakres zawartych w nim danych.

Spis wyborców prowadzony jest zgodnie z art. 26 § 6 ustawy Kodeks wyborczy. Zgodnie z art. 36 § 1 Kodeksu wyborczego, między 21 a 8 dniem przed dniem wyborów każdy wyborca może sprawdzić w urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, czy został w spisie uwzględniony. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy (art. 36 § 2), a wójt powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania (art. 36 § 3). Powołane przepisy art. 36 § 2 i 3 Kodeksu wyborczego stosuje się zaś odpowiednio do innych niż gmina organów, które sporządziły spis wyborców (art. 36 § 4).

Sposób sporządzenia i udostępniania spisu wyborców szczegółowo reguluje - wydane na podstawie art. 33 Kodeksu wyborczego – ww. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie spisu wyborców. Zgodnie z jego przepisami, udostępnienie spisu wyborców następuje na pisemny wniosek wyborcy (§ 15 ust. 1). Wzór takiego wniosku zawarty został w załączniku nr 6 do rozporządzenia. Osoba składająca wniosek musi podać takie swoje dane, jak: imię (imiona), nazwisko i adres zamieszkania i może

prosić o potwierdzenie, że figuruje w spisie wyborców. Jak bowiem stanowi § 16 powołanego rozporządzenia, udostępnianie spisu wyborców do wglądu następuje przez udzielenie informacji, że osoba wskazana we wniosku jest ujęta w spisie wyborców lub nie figuruje w spisie, w tym również z powodu skreślenia ze spisu, albo że dane wpisane we wniosku różnią się od danych osoby wpisanej do spisu wyborców. Oznacza to, że wgląd do spisu wyborców nie jest tożsamy z dostępem do danych wszystkich osób, które są w nim ujęte. Prawo wglądu do spisu wyborców przysługuje jedynie wyborcy w celu sprawdzenia, czy został on uwzględniony w spisie, obejmuje zatem swym zakresem tylko i wyłącznie kontrolę danych osoby fizycznej, której dane dotyczą. Podkreślić należy, że przepisy regulujące kwestię przeprowadzania wyborów nie przewidują w swoich regulacjach możliwości dostępu do danych osobowych osób innych niż osoba, której dane dotyczą. **Powyższe odnosi się zarówno do sytuacji weryfikowania danych zawartych w spisie wyborców przed rozpoczęciem wyborów, jak i w momencie potwierdzania otrzymania karty do głosowania.**

Zatem, wszystkie podmioty zaangażowane w organizację i przeprowadzenie wyborów muszą przestrzegać nie tylko przepisów szczególnych, bezpośrednio regulujących ich przebieg, ale również przepisów o ochronie danych osobowych.

Wypełnienie obowiązków dotyczących zabezpieczenia danych, w tym zapewnienia nieudostępniania danych osobowych osobom do tego nieupoważnionym, dla przykładu może być zrealizowane poprzez użycie specjalnego szablonu nakładanego na spisy wyborców, dzięki któremu, wyborcy, odbierając karty do głosowania i składając podpis na spisie wyborców, mogliby sprawdzić tylko własne dane, reszta spisu byłaby bowiem zasłonięta. Rozwiązania organizacyjne w tym zakresie mogą być bardzo różne.

6.8

Czy wyborca może w każdej sytuacji zażądać usunięcia swoich danych, które są przetwarzane na podstawie przepisów prawa dla potrzeb przeprowadzenia wyborów ?

Nie, prawo do usunięcia danych (prawo do bycia zapomnianym), które zgodnie z art. 17 ust 1 RODO, upoważnia osobę, której dane dotyczą, do żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, przysługuje jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a) lub art. 9 ust. 2 lit. a), i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 wobec przetwarzania;
- dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem;
- dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator

- dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1.

Ponadto, prawo to nie będzie miało zastosowania w zakresie w jakim przetwarzanie danych jest niezbędne m.in. do:

- wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
- celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania;
- do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.

Z tego wynika, że tak długo jak dane w związku z wyborami są przetwarzane w celu realizacji obowiązków nałożonych przepisami prawa nie można ich usunąć.

6.9

Czy dane kandydatów w wyborach muszą być archiwizowane?

Tak, w przypadku zgłoszenia kandydata jego dane osobowe znajdują się w dokumentach z wyborów, które zgodnie z art. 8 ust 1 Kodeksu Wyborczego są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane. Na podstawie art. 8 ust 2 Kodeksu Wyborczego, dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

6.10

Czy zgoda wyborcy jest konieczna dla przetwarzania jego danych osobowych i dalszego przetwarzania w spisie wyborców?

Nie, gdyż odbywa się to na podstawie przepisów prawa. Zgodnie z art. 26 Kodeksu Wyborczego, osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców, a dane ze spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie. Spis wyborców jest sporządzany i aktualizowany przez gminę, jako zadanie zlecone, na podstawie rejestru wyborców (Poza wypadkami, gdy wyborcy są wpisywani do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku oraz do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula).

6.11

Czy kandydatowi w wyborach przysługują szczególna ochrona przed nieprawdziwymi informacjami?

Tak, zgodnie z art. 111 Kodeksu Wyborczego, jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
- 3) nakazania sprostowania takich informacji;
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100 000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.

Należy tu podkreślić, że zgodnie z art. 113 Kodeksu Wyborczego, wykonanie uprawnień wynikających z kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyły cudze dobra osobiste lub majątkowe, w tym także w zakresie ochrony danych osobowych.

6.12

Czy osobie, wobec której w trakcie kampanii wyborczej zostały naruszone przepisy RODO przysługują jakieś roszczenia?

Tak, w związku z art. 111 Kodeksu Wyborczego wskazującym, że wykonanie uprawnień wynikających z kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw. Osobie, której prawa naruszono mogą przysługiwać roszczenia, o których mowa w art. 92 ustawy o ochronie danych osobowych oraz art. 79 RODO. Osobie takiej będzie przysługiwało także prawo do wniesienia skargi do Prezesa UODO, zgodnie z art. 77 RODO.

Czy komitety wyborcze muszą informować osoby, których dane dotyczą, o naruszeniach ochrony danych osobowych?

Tak, choć istnieją w tym zakresie ograniczenia. Zgodnie z art. 34 ust 1. RODO, jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu. Z powołanego przepisu wynika, że administrator będzie zobowiązany do zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, wówczas, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki. Po pierwsze, musi dojść do naruszenia ochrony danych osobowych rozumianego jako „naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych” (art. 4 pkt 12 RODO). Po drugie, może ono powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą. Do takich przypadków należą sytuacje, w których naruszenie prowadzi do dyskryminacji, kradzieży tożsamości, oszustwa, straty finansowej lub uszczerbku na reputacji. Jeżeli naruszenie dotyczy danych wrażliwych, można założyć, że jest prawdopodobne, iż takie naruszenie może prowadzić do wskazanych wyżej szkód. Nie jest konieczne, aby wysokie ryzyko zmaterializowało się i by faktycznie doszło do naruszenia praw lub wolności. Dlatego nie ma znaczenia, czy ostatecznie ich naruszenie nastąpi. Wystarczający jest fakt samego pojawienia się wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności.

RODO wymaga, aby osoby fizyczne zostały zawiadomione o naruszeniu ich danych „bez zbędnej zwłoki”. Oznacza to, że administrator powinien zrealizować przedmiotowy obowiązek tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności danej sprawy. Należy przyjąć, że im poważniejsze jest ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych, tym szybciej powinno nastąpić zawiadomienie, jak wskazuje motyw 86 RODO. Poinformowanie na czas osób fizycznych o zaistniałym naruszeniu ma na celu umożliwienie podmiotom danych podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych dla ochrony przed negatywnymi skutkami naruszenia.

Zgodnie z art. 34 ust 2 RODO, zawiadomienie, osoby, której dane dotyczą nie jest wymagane, w następujących przypadkach:

- administrator wdrożył odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony i środki te zostały zastosowane do danych osobowych, których dotyczy naruszenie, w szczególności środki takie jak szyfrowanie, uniemożliwiające odczyt osobom nieuprawnionym do dostępu do tych danych osobowych;
- administrator zastosował następnie środki eliminujące prawdopodobieństwo wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, o którym mowa w ust. 1;
- wymagałoby ono niewspółmiernie dużego wysiłku. W takim przypadku wydany zostaje publiczny komunikat lub zastosowany zostaje podobny środek, za pomocą którego osoby, których dane dotyczą, zostają poinformowane w równie skuteczny sposób.

6.14

Czy osoba, która dokonuje wpłaty na komitet wyborczy w celu poparcia kandydata może zastrzec, aby jej dane nie były ujawniane?

Nie, zgodnie z 125 Kodeksu Wyborczego, finansowanie kampanii wyborczej jest jawne. Na podstawie art. 140 ww. ustawy, komitety wyborcze są obowiązane prowadzić rejestry kredytów oraz wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów, ze wskazaniem imienia, nazwiska oraz miejscowości zamieszkania takiej osoby. Komitety są obowiązane umieszczać rejestr na swojej stronie internetowej i uaktualniać w taki sposób, aby informacje o kredytach i wpłatach ujawniane były w terminie 7 dni od dnia udzielenia kredytu lub dokonania wpłaty. Rejestry kredytów i wpłat powinny być umieszczone na stronach internetowych komitetów, co najmniej do dnia podania sprawozdania finansowego przez Państwową Komisję Wyborczą do publicznej wiadomości albo przedłożenia sprawozdania finansowego komisarzowi wyborczemu. W doprecyzowującym przepisy Kodeksu wyborczego rozporządzeniu w sprawie rejestru zaciągniętych kredytów oraz rejestru wpłat, prowadzonych przez komitety wyborcze określono:

- wzór rejestru kredytów zaciągniętych przez komitet wyborczy zakres danych zawartych w rejestrach,
- wzór rejestru wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę ;
- sposób prowadzenia rejestru kredytów oraz rejestru wpłat;
- sposób przekazania organom wyborczym rejestru kredytów oraz rejestru wpłat.

Przepisy rozporządzenia zawierają w załączniku m.in. wzór rejestru wpłat w którym zawarto: datę wpisu; datę wpłaty; imię i nazwisko; miejscowość zamieszkania; kwotę wpłaty, łączną kwotę wpłat oraz dodatkowe informacje. Rejestry kredytów i rejestry wpłat są prezentowane na stronach internetowych komitetów wyborczych w sposób ciągły, a dane z ww. rejestrów komitety wyborcze przekazują właściwemu organowi wyborczemu w formie pliku PDF zapisanego na płycie CD lub DVD, w standardzie ISO 9660.

6.15

Czy mężowie zaufania mogą rejestrować przebieg wyborów ?

Tak, lecz jedynie w zakresie rejestrowania wybranych czynności obwodowej komisji wyborczej. Zgodnie z art. 42 § 1 Kodeksu Wyborczego, przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart

do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

W art. 42 § 5 Kodeksu Wyborczego wskazano, że od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czynności, o których mowa w 42 § 1 Kodeksu Wyborczego, **do rozpoczęcia głosowania oraz od zamknięcia lokalu wyborczego do podpisania protokołu**, o którym mowa w art. 75 § 1 Kodeksu Wyborczego, czynności obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obwodach głosowania na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących. Oznacza to, że mężowie zaufania nie mogą rejestrować wyborców przystępujących do głosowania w lokalu wyborczym. Art. 42 § 6 Kodeksu Wyborczego doprecyzowuje, że materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8 Kodeksu Wyborczego.

6.16

W jaki sposób obywatel można poprawić dane zawarte w rejestrze wyborców?

Zgodnie z art. 22 Kodeksu Wyborczego, każdy może wnieść do wójta reklamację na nieprawidłowości w rejestrze wyborców, w szczególności w sprawie:

- 1) pominięcia wyborcy w rejestrze wyborców;
- 2) wpisania do rejestru wyborców osoby, która nie ma prawa wybierania;
- 3) niewłaściwych danych o osobach wpisanych do rejestru wyborców;
- 4) ujęcia w rejestrze wyborców osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy.

Reklamację wnosi się pisemnie lub ustnie do protokołu. Wójt obowiązany jest rozpatrzyć reklamację, w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia, i wydać decyzję w sprawie. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z rejestru wyborców wnoszący reklamację bądź osoba skreślona z rejestru wyborców może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta do właściwego miejscowo sądu rejonowego.

Sąd rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 3 dni od dnia jej doręczenia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

6.17

Czy Poseł może przekazać dane osobowe pozyskane w ramach wykonywania przez siebie obowiązków poselskich do wykorzystywania komitetowi wyborczemu w prowadzeniu agitacji wyborczej?

Nie, w art. 19 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora wskazano uprawnienia w ramach wykonywania mandatu posła do (jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób) uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw. Zgodnie z art. 21 tej ustawy, posłowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej. Dane osobowe, przetwarzane w ramach określonych ww. przepisami, nie mogą być jednak wykorzystywane do innych celów niż wymienione w tych przepisach. Poseł w ramach wykonywania swojego mandatu pozyskuje dane osobowe do wykonania konkretnych zadań określonych w ustawie regulującej sprawowanie przez niego mandatu - nie ma wśród nich wymienionego wspierania agitacji wyborczej prowadzonej przez komitety wyborcze.

6.18

Czy komitety wyborcze mogą w ramach prowadzonej przez siebie agitacji wyborczej przetwarzać dane osobowe pozyskane z innych źródeł niż wskazane bezpośrednio w przepisach Kodeksu wyborczego.

Tak, komitety wyborcze mogą na potrzeby prowadzenia agitacji wyborczej zbierać dane ze źródeł powszechnie dostępnych, jak: książki telefoniczne, powszechnie dostępne rejestry publiczne (np. KRS, CEDG, itp.), a także z komercyjnych baz marketingowych, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przez RODO. Wśród nich szczególne znaczenie ma realizacja zasady rzetelności i przejrzystości, o których mowa w art. 5 ust 1. lit a RODO. Potencjalni wyborcy nie powinni być bowiem zaskakiwani działaniami komitetu wyborczego. Dlatego jest on obowiązany przekazać tym osobom określone informacje zgodnie z art. 14 RODO. Komitet wyborczy musi poinformować te osoby, np. przy pierwszej z nimi komunikacji, m.in. o źródle pozyskania danych, czy celu ich przetwarzania. Osoby te muszą być też poinformowane o swoich prawach, w tym o prawie do złożenia sprzeciwu wobec przetwarzania danych w celach marketingowych. Podkreślenia wymaga, że po wyrażeniu sprzeciwu wobec przetwarzania danych przez komitet wyborczy w celach marketingu wyborczego, dane należy niezwłocznie usunąć z posiadanej bazy.

1

2